

Міністерство освіти і науки України

Український державний університет науки і технологій

Кафедра Матеріалознавства і термічної обробки металів (МТОМ)

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Перший проректор УДУНТ

професор
(звання)

Анатолій РАДКЕВИЧ
(ім'я та прізвище)

(підпис)

25 жовтня 2022 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ПЕРЕДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ**

Рівень вищої освіти: другий магістерський

Галузь знань: 13 – Механічна інженерія

Спеціальність: 132 – Матеріалознавство

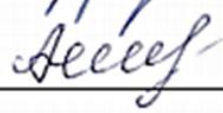

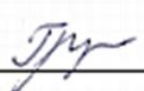
Освітня програма: «Прикладне матеріалознавство»

м. Дніпро
2022

ПЕРЕДМОВА

Робочу програму складено на підставі «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 08.04.93р., № 93, «Положенням про організацію та проведення практичної підготовки студентів Українського державного університету науки і технологій», затвердженого Вченою радою УДУНТ та введеного в дію наказом ректора № 11 від 14.02.2021, Освітньої програми «Прикладне матеріалознавство» другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 132 – Матеріалознавство.

Укладачі:

<u>професор, д.т.н.</u> (звання, науковий ступінь)		<u>Костянтин УЗЛОВ</u> (підпис) (ім'я, прізвище)
<u>доцент, к.т.н.</u> (звання, науковий ступінь)		<u>Тетяна АЮПОВА</u> (підпис) (ім'я, прізвище)
<u>доцент, к.т.н.</u> (звання, науковий ступінь)		<u>Тетяна КОТОВА</u> (підпис) (ім'я, прізвище)
<u>доцент, к.т.н.</u> (звання, науковий ступінь)		<u>Анна ГРЕБЕНЄВА</u> (підпис) (ім'я, прізвище)

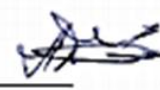
Програма ухвалена Групою забезпечення якості освітньої програми «Прикладне матеріалознавство» «24» жовтня 2022 р. (протокол № 2)

Гарант ОПП професор, д.т.н.
(звання, науковий ступінь)

	<u>Костянтин УЗЛОВ</u> (ім'я, прізвище)
---	--

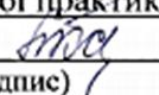
Програма погоджена з кафедрою Матеріалознавства і термічної обробки металів (МТОМ) «05» жовтня 2022 р. (протокол № 5)

В.о. завідувача кафедри МТОМ
професор, д.т.н.
(звання, науковий ступінь)

	<u>Леонід ДЕЙНЕКО</u> (ім'я, прізвище)
---	---

Погоджено:

Керівник виробничої, навчальної практики
УДУНТ

	<u>Григорій МІЗІН</u> (ім'я, прізвище)
---	---

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1 ЗАГАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ...	5
1.1 Мета, завдання та терміни проведення переддипломної практики	5
1.2 Зміст переддипломної практики.....	6
1.3 Тематика переддипломної практики	10
2 БАЗИ ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ	12
3 ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ, ОБОВ'ЯЗКИ СТУДЕНТІВ ТА КЕРІВНИКІВ ПРАКТИКИ ВІД КАФЕДРИ ТА БАЗИ ПРАКТИКИ.....	14
3.1 Організаційно-методичні документи з організації переддипломної практики	14
3.2 Проходження переддипломної практики студентами.....	16
3.3 Керівництво переддипломною практикою	18
4 ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ	21
5 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ СТУДЕНТА З ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ	22
6 ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ	29
7 ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ	30
8 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	30
ДОДАТКИ. Зразки робочих та звітних документів, що ведуться впродовж практики та подаються по її закінченні на випускову кафедру	32
Додаток А. Форма гарантійного листа підприємства (організації, установи) щодо надання місця практики студенту.....	33
Додаток Б. Форма направлення на практику	34
Додаток В. Форма Повідомлення про прибуття студента на практику.....	35
Додаток Г. Форма завдання на переддипломну практику.....	36
Додаток Д. Форма титульного аркуша Звіту з практики	37
Додаток Е. Приклад оформлення Реферату звіту з переддипломної практики	38
Додаток Ж. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел	39

ВСТУП

Важливе значення в формуванні сучасного висококваліфікованого фахівця, який може успішно керувати виробництвом, виконанням науково-дослідних робіт і проектно-конструкторських розробок в умовах конкуренції (що є притаманним для ринкової економіки), має практика. Вона є підготовчим етапом для практичної діяльності магістра.

Магістр - це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти (науковою установою) у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми, обсяг якої становить 90-120 кредитів ЄКТС для освітньо-професійної. Особа має право здобувати ступінь магістра за умови наявності в неї ступеня бакалавра. Ступінь магістра відповідає 7 рівню Національної рамки кваліфікацій, Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя та другому циклу Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти.

Згідно з діючим Законом України «Про вищу освіту» та Положенням «Про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», практична підготовка є невід'ємною складовою частиною процесу підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах. Це означає, що така форма навчального процесу, як практика, що має специфічне призначення, в той же час має органічно вписуватися у загальну структурно-логічну схему учбового процесу в ВНЗ, а її зміст та методика проведення – відповідати загальним цілям вищої освіти.

Переддипломна практика освітнього рівня «магістр» є заключною ланкою практичної підготовки студентів, яка проводиться перед виконанням кваліфікаційної роботи магістра. Під час цієї практики поглиблюються, закріплюються, узагальнюються та систематизуються теоретичні знання, уміння за обраною спеціальністю з усіх дисциплін навчального плану, здобуваються компетентності для виконання завдань технічного та технологічного характеру, формуються навички організаторської діяльності в умовах виробництва, відбувається оволодіння професійним досвідом та готовності до самостійної трудової діяльності, збирається фактичний матеріал для виконання кваліфікаційної роботи магістра.

Наявна Робоча програма практичної підготовки відповідає вимогам Закону України «Про вищу освіту», Положення «Про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», затвердженого наказом Міністерства освіти України від 08.04.1993 р., № 93, Листа МОН України від 07.02.09 р., № 1/9-93 «Про практичну підготовку студентів» та Рекомендацій про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, розроблених Державною науковою установою «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти» від

24.04.2013 р. на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.11.2012 р., № 970 «Про затвердження плану першочергових заходів з виконання Державної програми розвитку внутрішнього виробництва», Положення про організацію освітнього процесу в УДУНТ, Положення про організацію та проведення практики студентів Українського державного університету науки і технологій (затвердженого Вченою радою УДУНТ та введеного в дію наказом ректора № 11 від 14.02.2021), стандарту вищої освіти за спеціальністю 132 «Матеріалознавство» для другого (магістерського) рівня вищої освіти (наказ МОН України від 17.11.2020 р., № 1423), освітньої програми «Прикладне матеріалознавство» (рішення Вченої ради НМетАУ від 28.12.2021р., протокол № 3), навчальних планів підготовки фахівців, узгоджена з Робочою програмою виробничої практики студентів, враховує специфіку спеціальності та останні досягнення науки і техніки та визначає основні вимоги до планування, організації, змісту проведення та підбиття підсумків практичної підготовки студентів в Українському державному університеті науки і технологій (далі – УДУНТ).

Робоча програма розроблена Групою забезпечення якості освітньої програми «Прикладне матеріалознавство» спеціальності 132 «Матеріалознавство» для другого (магістерського) рівня вищої освіти сумісно з кафедрою Матеріалознавства і термічної обробки металів (МТОМ) УДУНТ на основі відповідної Наскрізної програми з практичної підготовки.

1 ЗАГАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

1.1 Мета, завдання та терміни проведення переддипломної практики

1.1.1 Переддипломна практика студентів є невід'ємною складовою підготовки фахівців з вищою освітою. Вона призначена для закріплення та поглиблення програмних результатів навчання, здобуття й удосконалення відповідних компетентностей, ознайомлення безпосередньо на підприємстві (в установі) з виробничим (організаційним) процесом, а також – збору фактичного матеріалу для виконання практичних, курсових робіт та кваліфікаційної роботи.

1.1.2 Основна задача робочої програми практичної підготовки полягає в тому, щоб чітко спланувати та регламентувати усю діяльність студентів і викладачів, яка проводиться на базі практики у цей період навчального процесу.

1.1.3 Згідно з ДК 003, первинними посадами для випускників магістратури з матеріалознавства є наступні: 3117 - Технічні фахівці в галузі видобувної промисловості та металургії; 3119 - Інші технічні фахівці в галузі фізичних наук та техніки; 3119 – Технік з налагодження та випробувань; 3119 – Технолог; 3119 - Фахівець з технічної експертизи; 3152 – Інспектор технічний; 3152- Інженер з технічного нагляду; 3152 - Інспектор з контролю якості продукції, 3340 - Інші фахівці в галузі освіти; 3340 - Викладач-стажист; 3340 - Інструктор виробничого навчання; 3340 - Лаборант (освіта); 3340 - Майстер виробничого навчання; 3340 - Педагог професійного навчання; 3340 - Технолог-наставник; 72 - Робітники металургійних та машинобудівних професій; 7242 – Дефектоскопіст, 7243 - Лаборант рентгеноспектрального аналізу; 8123 - Контролер продукції кольорової металургії (термічне оброблення); 8123 – Терміст, оператор – терміст; 8151 - Робітники, що обслуговують дробильне, розмелювальне та змішувальне хімічне устаткування.

1.1.4 Проведення переддипломної практики передбачається освітньо-професійною програмою «Прикладне матеріалознавство» підготовки магістрів денної та заочної форм навчання за спеціальністю 132 «Матеріалознавство» як компонента циклу практичної підготовки обсягом 6 кредитів ЄКТС тривалістю 4 тижні в останньому 6-му півсеместрі (II рік навчання).

1.2 Зміст переддипломної практики

1.2.1 Під час переддипломної практики згідно з Освітньо-професійною програмою «Прикладне матеріалознавство» студентами набуваються та закріплюються наступні компетентності (таблиця 1.1):

Таблиця 1.1 – Перелік програмних компетентностей та результатів навчання, які студент-магістр повинен отримати за ОПП «Прикладне матеріалознавство» спеціальності 132 Матеріалознавство при проходженні переддипломної практики

Програмні компетентності	
Загальні (ЗК) Фахові нормативні (ФКН) Фахові додаткові (ФКД)	Програмні результати навчання (РН) Додаткові результати навчання (РНД)
<i>Інтегральна компетентність (ІК):</i> Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми металургійної, машино- та автомобілебудівної, ракетокосмічної, будівельної галузей або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та / або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.	
ЗК1. Здатність до системного мислення, аналізу та синтезу.	<i>Вказані компетентності мають забезпечити наступні програмні результати</i>

<p>ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ФКН6. Знання технічних характеристик, умов роботи, застосування виробничого обладнання та контрольно-вимірювальних приладів.</p> <p>ФКН7. Знання основних груп матеріалів та здатність обґрунтовано здійснювати їх вибір для конкретного використання.</p> <p>ФКН9. Здатність застосовувати знання сучасних методів дослідження матеріалів для вирішення матеріалознавчих завдань.</p>	<p><i>навчання:</i></p> <p>РН1.Знати методи наукових досліджень</p> <p>РН6. Вміти використовувати методи наукових досліджень на рівні молодшого наукового співробітника, працювати з різними джерелами, розшукувати, обробляти, аналізувати та синтезувати отриману інформацію</p> <p>РН 16. Володіти сучасними методами теоретичного та експериментального дослідження; сучасними світовими досягненнями в галузі матеріалознавства</p>
--	--

1.2.2 Під час виробничої практики студенти магістратури Освітньої програми «Прикладне матеріалознавство» за спеціальністю 132 - Матеріалознавство ознайомлюються з роботою виробничих та організаційних структур, з сучасними методами, формами організації та оснащення праці в галузі їх майбутньої професії, системами технічного контролю якості сучасного підприємства (організації) – бази практики; засвоюють методи дослідження технічних показників якості продукції з точки зору їх відповідності до діючої на підприємствах нормативно-технічної документації; збирають, опрацьовують, аналізують та представляють у Звіті з практики відповідні матеріали (питання виробництва сталі та кольорових металів та сплавів, відповідного обладнання, діагностики якості вихідних матеріалів і виробів; питання організації науково-дослідницької діяльності на підприємствах, науково-дослідних установах в умовах ринкової економіки; організації проектно-конструкторської діяльності, порядком розробки, проходження і затвердження проектної, технічної, та конструкторської документації на підприємствах; питання промислової естетики при конструюванні металургійного та іншого устаткування, досвідом світової практики; методики проведення наукових досліджень і проведення проектних робіт з використанням сучасної комп'ютерної техніки, охорони праці, навколишнього середовища) згідно із завданням на практику (завданням на виконання кваліфікаційної роботи).

1.2.3 Орієнтовний перелік аспектів для опрацювання студентом під час переддипломної практики:

- продукція та основні технології, структура та нормативно-правове забезпечення діяльності організації, де проходить практика;

- взаємодія основних і допоміжних підрозділів (цехів) та служб з акцентом на функціонування систем технічного контролю якості, метрології, стандартизації та сертифікації;
- характерні невідповідності продукції та процесів на виробництві;
- удосконалення роботи основних і допоміжних підрозділів (цехів) та служб із забезпечення якості та технічного контролю якості, метрології, стандартизації та сертифікації;
- дані про охорону праці та довкілля;
- економічні показники діяльності при виготовленні продукції (проведенні досліджень, наданні послуг);
- можливі напрями удосконалення роботи із забезпечення якості продукції та технічного регулювання.

1.2.4 У результаті проходження переддипломної практики студенти-магістранти повинні:

- **знати:**
 - види продукції (послуг), призначення, умови експлуатації виробів та вимоги до них технічних умов, міжнародних та державних стандартів, відповідні способи контролю якості в організації (на підприємстві);
 - марки та характеристики матеріалів, з яких виготовлена продукція;
 - загальний технологічний процес у взаємозв'язку технологічних перероблень; технологічні процеси отримання матеріалів, закономірності впливу хімічного складу та температурно-часових параметрів обробок, на якість матеріалів; технологію та режими термічної обробки виробів, що виготовляють на базах практики;
 - методи діагностики властивостей матеріалів, що отримують;
 - закономірності впливу технологічних параметрів різних методів отримання покриттів на їх властивості (структуру, фазовий склад, механічні, фізичні, хімічні та ін. властивості);
 - дефекти продукції, ймовірні причини виникнення та можливі шляхи усунення недоліків процесів, технології, обладнання та системи контролю; можливі види браку продукції на будь-якому етапі виробництва, причини їх виникнення, шляхи до запобігання та усунення браку;
 - призначення, конструктивні особливості, позитивні та негативні якості основного устаткування, а також додаткового і допоміжного;
 - основи планування експериментів та обробки результатів досліджень;
 - заходи щодо забезпечення безпеки праці та захисту довкілля;

- методи формування розрахунку економічної доцільності заходів з удосконалення об'єктів;

- вміти:

- вміти аналізувати умови експлуатації конкретних видів продукції, визначати найбільш важливі, щодо даних умов, характеристики властивостей та структури матеріалів;

- аналізувати макро- та мікроструктуру металевих матеріалів, планувати та проводити механічні випробування матеріалів, що нормуються стандартами, вибирати й використовувати методи неруйнівного контролю;

- ідентифікувати невідповідності продукції та процесів; визначати та пропонувати заходи з усунення причин невідповідностей із внесенням обґрунтованих змін у нормативну документацію з напрямів діяльності;

- використовувати дані структурних досліджень щодо вибору та відпрацювання режимів і технології виробництва матеріалів; виконувати розрахунки температурного-часових параметрів режимів обробки в рідкому та твердому станах;

- розробляти технологічну документацію та складати звіти відповідно до вимог стандартів; сертифікацію продукції, що випускається, та її відповідність вимогам міжнародних стандартів.

- проводити дослідження технічних характеристик промислової продукції з точки зору їх відповідності до діючої на підприємствах нормативно-технічної документації;

- ідентифікувати невідповідності продукції та процесів;

- використовувати правову та нормативну документацію з технічного регулювання при забезпеченні робіт щодо підвищення якості продукції;

- вести облік та складати звітність про діяльність підприємства щодо забезпечення якості продукції;

- визначати адекватність умов праці та діяльності організації нормативам безпеки; пропонувати заходи щодо безпеки праці та навколишнього природного середовища;

- формувати розрахунок економічної доцільності заходів з удосконалення об'єктів;

- користуватися ПЕОМ при оформленні звітної документації;

- здобути навички:

- самостійної роботи з науково-технічною літературою, Internet та нормативною документацією;
- планування експериментів, проведення випробувань і удосконалень та обробки результатів досліджень;
- складання схеми технологічного процесу виробництва продукції;
- надбання практичних навичок роботи з контрольно-вимірювальною апаратурою для визначення основних параметрів технологічних процесів, сучасним устаткуванням для діагностики хімічного складу, механічних властивостей, структури та інших показників якості сировини та продукції; ознайомлення з роботою контрольних служб, методами встановлення та усунення браку при виробництві продукції;
- надбання практичних навичок праці на робочих місцях за основними металургійними професіями або як дублера технолога, надбання первинного досвіду керівництва технологічними процесами і робітничими колективами; знайомство з питаннями маркетингу у металургійному виробництві.
- оцінки умов праці та екологічної безпеки;
- визначення собівартості продукції (послуги); визначення економічної доцільності розробок і пропозицій;
- приготування звітних матеріалів з виконаних робіт;
- використання ПЕОМ при оформленні текстової документації (звіту) з ілюстраціями та розрахунками.

1.3 Тематика переддипломної практики

1.3.1 Тематика переддипломної практики для кожного студента визначається згідно з темою його кваліфікаційної роботи, яка повинна бути оригінальною та наближатися до реальної. Реальність теми визначається Державними та регіональними програмами розвитку економіки, зацікавленістю підприємств та організацій, актуальністю науково-технічної спрямованості.

1.3.2 При визначенні теми переддипломної практики та відповідних розробок доцільно приймати до уваги попередню тематику курсових робіт і бажання студента.

1.3.3 У випадку зв'язку теми кваліфікаційної роботи з декількома спеціальностями (організаціями) раціональним може стати виконання комплексних міжуніверситетських (міжкафедральних) кваліфікаційних робіт студентами декількох спеціальностей.

1.3.4 Прикладами тематики переддипломної практики та відповідних тем кваліфікаційних робіт магістрів за *Освітньо-професійною* програмою «Прикладне матеріалознавство» можуть бути наступні:

- «Структура і властивості (*вид матеріалу*) після (*вид термічної обробки*)»;
- «Вплив неметалевих включень на механічні властивості (*назва металевого матеріалу*)»;
- «Особливості структури і властивостей (*марка сталі*), яку використовують у (*галузь промисловості*)»;
- «(*Вид обробки*) обробка розплаву (*вид металевого матеріалу*)»;
- «Вплив параметрів термомеханічної обробки на структуру і властивості (*тип матеріалу*) для (*виріб*)»;
- «Дослідження перспективних (*вид матеріалів*) та призначення ефективного техпроцесу виготовлення (*вид продукції*)»;
- «Структура та механічні властивості (*тип сплаву*) сплавів»;
- «Вплив (мікро)легування (легуючий елемент) на структуру і властивості (*назва матеріалу*)»;
- «Дослідження можливості використання (*вид матеріалів*) у (*галузь використання*)»;
- «Дослідження корозії (*назва матеріалу*) і (*виробів з нього*)»;
- «Особливості мікроструктури та властивостей (*вид матеріалу*), яку використовують в (*галузь промисловості*)»;
- «Структура, фазовий склад, властивості та кінетика переохолодженого аустеніту в (*хімічний склад*) чавуні»;
- «Особливості зносу поверхні ковзання (*назва виробу*)»;
- «Особливості процесу графітизації в нікелевих сталях»;
- «Розробка комплексу досліджень при експертній оцінці зруйнованого...(*виріб*)»;
- «Розробка комплексу заходів із запобігання браку при виробництві (*виріб*) в умовах (*назва підприємства*)»;
- «Проектування наскрізної системи технічного контролю якості продукції (*назва матеріалу, виробу*) на кожному етапі її виробництва»;
- «Планування експерименту та дослідження впливу (*фактор*) на структуроутворення в (*дослідний матеріал*)»;
- «Моделювання структуроутворення (*дослідний матеріал*) при комплексній дії (*фактори*)»;
- «Дослідження структурних змін при гарячому деформуванні (*вид матеріалу*)»;
- «Дослідження впливу фракції порошку (*вид порошку*) на його спеченість при ТЦО у (*атмосфера*)»;
- «Дослідження впливу вмісту (*хімічний елемент*) на структуру (*вид матеріалу*)»;
- «Дослідження процесів структуроутворення виробів з (*вид матеріалу*) при (*метод лиття*) литті»;
- «Дослідження впливу схеми та параметрів деформації на структуру і властивості (*виріб*) з (*вид матеріалу*)»;
- «Дослідження впливу (*структурний фактор*) (*тип виробу*) на схильність сталі (*марка*)

сталі) до руйнування (вид руйнування)»;

1.3.6 Під час переддипломної практики можуть бути передбачені екскурсії та інші заходи (лекції, семінари тощо), що сприяють досягненню цілей практики та закріпленню знань, отриманих під час навчання студентів.

1.3.7 Прикладами тем лекцій та семінарів можуть бути наступні:

- фізико-хімічні та технологічні особливості формування структури і властивостей та виробництва матеріалів та виробів з них; устаткування для виробництва різноманітних матеріалів;

- умови експлуатації та вимоги, що висуваються до якості сплавів на основі заліза та кольорових металів та виробів з них;

- технічні регламенти, стандарти та якість продукції; поточний контроль якості продукції та технологічні схеми виробництва; стандартизація та сертифікація продукції та послуг

- взаємодія цехів та підрозділів підприємства, зокрема, з відділом технічного контролю;

- охорона праці, техніка безпеки та екологічна безпека;

- визначення собівартості продукції (послуги); визначення економічної доцільності розробок і пропозицій;

- правила оформлення звіту з науково-дослідної роботи тощо.

1.3.7 Екскурсії можуть бути організовані до:

- виробничих підрозділів, пов'язаних з виплавою, литтям сталі та сплавів; прокатних цехів з ділянками термічної обробки, термічних цехів, ЦЗЛ; відділи, які відповідають за технічний контроль якості виробничих процесів та продукції, метрології, технічних вимірювань, стандартизації, сертифікації;

- організацій (структурних підрозділів), що займаються науковою діяльністю та технічними інноваціями тощо.

2 БАЗИ ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

2.1 Переддипломна практика студентів кафедри Матеріалознавства і термічної обробки металів (МТОМ) УДУНТ проводиться на базах практики, які забезпечують виконання програми підготовки магістрів за Освітньо-професійною програмою «Прикладне матеріалознавство», або в структурних підрозділах УДУНТ.

2.2 Базами проведення переддипломної практики можуть бути підприємства (організації, установи) різних галузей економічної діяльності в Україні, а також за її межами за умови забезпечення ними виконання у повному обсязі робочої програми практики.

2.3 Підприємства (організації, установи), які використовуються як бази переддипломної практики, повинні відповідати таким вимогам:

- наявність досвіду організації та проведення практичної підготовки студентів у відповідності з напрацюваннями кафедри МТОМ та університету за минулі роки у сфері, що визначена стандартом спеціальності та ОПП, за якими здійснюється підготовка магістрів на кафедрі МТОМ УДУНТ, використання прогресивних методів організації практичної підготовки студентів;

- наявність необхідного техніко-економічного, структурного і функціонального стану;

- здатність забезпечити набуття студентами відповідних компетентностей і професійного досвіду у відповідності з програми практики та Освітньої програми «Прикладне матеріалознавство» спеціальності 132 – Матеріалознавство, за якими здійснюється підготовка магістрів на кафедрі МТОМ УДУНТ;

- можливість кваліфікованого керівництва практикою студентів;

- забезпечення безпечних умов проходження практики;

- гарантія надання студентам права користуватися бібліотекою, лабораторіями, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання програми практики (з урахуванням політики конфіденційності організації);

- надання студентам на час практики можливості працювати на штатних посадах, робота на яких відповідає програмі практики (за наявності відповідних вакансій);

- можливість наступного працевлаштування випускників УДУНТ (на загальних підставах при наявності вакансій);

- наявність житлового фонду (за необхідності);

- відповідати особливостям спеціальності, яку отримують випускники.

2.4 У відповідності до специфіки визначення бази практики при підготовці фахівців за Освітньо-професійною програмою «Прикладне матеріалознавство» спеціальності 132 – Матеріалознавство та до первинних посад магістрів з матеріалознавства (див. п. 1.1.3), місцями практики доцільно обирати:

- плавильні, ливарні цехи, цехи порошкової металургії, гальванічні цехи, прокатні, термічні цехи, ЦЗЛ;

- науково-дослідницькі організації;

- відділи технічного контролю, якості, стандартизації, сертифікації підприємств і організацій;

- випробувальні (вимірювальні) лабораторії підприємств і організацій.

Конкретними прикладами бази практик можуть бути наступні підприємства та організації:

ПАТ «ІНТЕРПАЙП Нижньодніпровський трубопрокатний завод», (трубопрокатні, колесопркатний цехи, центральна заводська лабораторія);

ПАТ «Дніпропетровський агрегатний завод» (ливарно-термічний цех, гальванічний цех, центральна заводська лабораторія);

- ДП «Науково-дослідний та конструкторсько-технологічний інститут трубної промисловості ім. Я.Ю. Осади» (Відділ 15 Стандартизація; Технічні комітети стандартизації ТК 8 «Труби сталеві і балони», ТК 81 «Стандартизація методів контролю, механічних, металографічних і корозійних випробувань»);

- кафедра Матеріалознавства і термічної обробки металів (МТОМ) УДУНТ;

- інші підприємства і організації, які відповідають вимогам за п. 2.3 та 2.4.

2.5 Студенти можуть, з дозволу випускової кафедри МТОМ, самі добрати та пропонувати для себе базу практики. У такому випадку вони мають надати керівнику виробничої, навчальної практики УДУНТ гарантійний лист відповідної організації (установи, підприємства), узгоджений з випусковою кафедрою, що є підставою для відповідного направлення студента на практику (Додаток А).

2.6 У випадку підготовки фахівців за цільовими договорами (контрактами) з підприємствами, організаціями, установами або фізичними особами конкретизація бази практики може передбачатися цими договорами (контрактами) з урахуванням усіх вимог наскрізної та переддипломної програм практики.

2.7 Для студентів-іноземців бази практики можуть передбачатися у відповідному контракті чи договорі щодо підготовки фахівців як на території країн-замовників, так і в межах України.

2.8 Затвердження певної бази практики за поданням випускової кафедри (кафедри МТОМ) фіксується наказом ректора УДУНТ.

3 ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ, ОБОВ'ЯЗКИ СТУДЕНТІВ ТА КЕРІВНИКІВ ПРАКТИКИ ВІД КАФЕДРИ ТА БАЗИ ПРАКТИКИ

3.1 Організаційно-методичні документи з організації переддипломної практики

3.1.1 Основним організаційно-методичним документом, що регламентує діяльність студентів і керівників переддипломної практики, є наявна робоча програма практики студентів, розроблена у відповідності до стандартів вищої

освіти спеціальності, освітньої програми та навчальних планів з підготовки магістрів при врахуванні специфіки спеціальності та останніх досягнень науки і виробництва.

3.1.2 Випускова кафедра МТОМ у терміни, встановлені наказом ректора про організацію та проведення практичної підготовки студентів у поточному навчальному році, подає до відділу зв'язків з виробництвом заявку щодо місць проходження практики студентами, що навчаються, зокрема, на другому (магістерському) рівні вищої освіти за ОПП «Прикладне матеріалознавство».

3.1.3 Як правило, керівником переддипломної практики студента призначається керівник його кваліфікаційної (випускної) роботи.

3.1.4 Розподіл студентів на бази переддипломної практики проводиться з урахуванням замовлень на підготовку фахівців, їх майбутнього місця роботи після закінчення навчання та побажань студентів.

3.1.5 Студенти, які самостійно обрали і погодили з випусковою кафедрою базу практики, не пізніше ніж за три місяці до початку практики надають до Відділу зв'язків з виробництвом гарантійні листи від цих підприємств (організацій, установ) щодо їхньої згоди (див. Додаток А) на підставі яких оформлюються відповідні договори.

3.1.7 Студенти-іноземці отримують Програму практики, інші документи, складають звіт тощо в порядку, установленому випусковою кафедрою МТОМ.

3.1.8 У разі проходження переддипломної практики студентами, які беруть участь у виконанні комплексних (міжуніверситетських та міжкафедральних) кваліфікаційних робіт, проєкт наказу *готує випускова кафедра-ініціатор* і погоджує з деканами факультетів, у підпорядкуванні яких перебувають учасники комплексного проєкту.

3.1.9 Наказ про направлення студентів на практику готується кафедрою МТОМ не пізніше, ніж за 3 тижні до початку практики. Зміни до наказу, що стосуються перенесення місця проходження практики, уточнення керівників практики тощо, мають бути внесені не пізніше дати початку практики.

3.1.10 Якщо під час проведення переддипломної практики виникає необхідність у корегуванні теми кваліфікаційної роботи, відповідні зміни мають бути внесені до наказу не пізніше двох тижнів після завершення переддипломної практики.

3.1.11 Після видання наказу про направлення студентів на практику випускова кафедра МТОМ оформлює направлення (Додаток Б).

2.1.13 Кафедра МТОМ не пізніше, ніж за тиждень до початку практики, проводить збори студентів за участі керівників практики. На збори з переддипломної практики запрошуються викладачі інших кафедр, які є

консультантами розділів кваліфікаційних робіт. Під час зборів проводиться інструктаж щодо порядку проходження практики та техніки безпеки з обов'язковим заповненням журналу встановленої форми та підписами студентів. Студентам видаються необхідні документи: направлення на практику (див. Додаток Б), бланк повідомлення про прибуття на практику (Додаток В), програма практики, завдання за формою, що наведена у Додатку Г, витяг з наказу ректора (за потреби), календарний план, методичні рекомендації тощо.

3.2 Проходження переддипломної практики студентами

3.2.1 До переддипломної практики допускаються студенти, які виконали всі поточні вимоги навчального плану з підготовки фахівця.

3.2.2 Після прибуття на базу практики студенти мають надати до кадрової служби або іншого підрозділу, відповідального за організацію практики, направлення на практику (див. Додаток Б) та бланк повідомлення про прибуття на практику (див. Додаток В). Кадрова служба бази практики (або інший підрозділ, відповідальний за організацію практики) вживає заходи щодо оформлення прибулих студентів і, якщо це передбачено договором, надсилає до УДУНТ повідомлення про прибуття студента на практику. До початку практики студенти повинні пройти інструктаж з техніки безпеки, ознайомитись з правилами внутрішнього трудового розпорядку бази практики, порядком отримання документації та матеріалів.

3.2.3 Орієнтовний графік проходження переддипломної практики представлений у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Орієнтовний графік проходження переддипломної практики магістрами, що навчаються за *Освітньо-професійною* програмою *

№ з.п.	Назва заходу	Кількість днів
1	Організаційні збори; інструктаж з техніки безпеки	1
2	Ознайомлення з підприємством, продукцією, виробничими процесами, технологіями, нормативно-технічним та метрологічним забезпеченням. Збір та аналіз відповідних матеріалів	4...7
3	Ознайомлення з роботою вимірювальних та випробувальних лабораторій (металографічна лабораторія та лабораторія механічних випробувань) ЦЗЛ бази практики	2...4
4	Ознайомлення з роботою відділів якості, технічного контролю, стандартизації та сертифікації, метрології. Збір та аналіз відповідних матеріалів Збір даних щодо невідповідностей у діяльності бази практики	1...2

5	Екскурсії, лекції, семінари (при необхідності)	1...2
6	Збір матеріалів щодо охорони праці та довкілля	1
7	Збір матеріалів щодо економічних показників діяльності бази практики	1
8	Оформлення звіту з практики	2...3
Загалом		20
<i>Примітка:</i> при тривалості практики 4 тижні. При іншій тривалості практики терміни виконання її складових змінюються пропорційно.		

3.2.4 Студенти при проходженні практики зобов'язані:

- прибути на організаційні збори, одержати від керівника практики направлення на практику, бланк повідомлення про прибуття студента на практику, програму практики, витяг з наказу ректора, завдання та інші документи, необхідні для проходження практики, та отримати консультації щодо їх оформлення;

- своєчасно прибути до бази практики;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики та вказівками її керівників;
- збирати, обробляти та оформлювати інформацію за тематикою практики;
- вивчити і суворо дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії та внутрішнього трудового розпорядку;
- нести відповідальність за виконану роботу;
- у триденний термін після початку практики надати керівникові практики від кафедри МТОМ оформлене належним чином «Повідомлення» (за потреби);
- оформити українською мовою Звіт з практики (Додаток Д) з Рефератом (Додаток Е) та скласти залік з практики у встановлені терміни.

3.2.5 Матеріали, що мають бути отримані студентом під час переддипломної практики на базі практики (на виробництві, в організації, установі тощо) є основою для розробки кваліфікаційної (випускної) роботи магістра у відповідності із завданням на дипломування. Вони мають включати загальні дані про організацію, її основні та допоміжні процеси, організаційну структуру, систему та службу контролю якості; інформаційну систему; вихідні матеріали та види продукції, вимоги до них та основні види невідповідностей (браку); технологічні інструкції; креслення агрегатів, вузлів, деталей (за потреби); схеми; фактичні показники роботи обладнання, підрозділів; відкриту інформацію про техніко-економічні показники; дані про інформаційні та документаційні потоки, нормативні документи; дані щодо організації та управління виробництвом; результати попередніх досліджень відповідних процесів (якщо вони є); документи з охорони праці та довкілля; показники

діяльності з екології тощо; побажання провідних спеціалістів з бази практики щодо усунення існуючих недоліків, а також матеріали, що отримані студентом з інших джерел інформації, зокрема – з мережі INTERNET.

При проходженні переддипломної практики на кафедрі МТОМ УДУНТ матеріали, аналогічні вище переліченим, отримуються з мережі INTERNET, науково-технічної літератури, наявної нормативної документації, результатів досліджень, що проведені в УДУНТ, даних, що є на відповідних кафедрах.

3.2.6 Під час проходження студентами переддипломної практики на базі практики її власник незалежно від форми власності та підпорядкування або уповноважений ним орган чи фізична особа, а також фізична особа, яка проводить господарську діяльність та зареєстрована в установленому порядку і відповідно до законодавства використовує найману працю, у разі потреби та можливості має право запропонувати випускникові роботу, укласти з ним трудовий договір та надіслати останній до УДУНТ для направлення випускника на роботу.

3.2.7 Під час практики у період роботи на робочих місцях і посадах з виплатою заробітної плати за студентами зберігається право на одержання стипендії за результатами попереднього семестрового контролю.

3.2.8 При зарахуванні студентів на штатні посади на час проходження практики на них розповсюджуються законодавство про працю та правила внутрішнього трудового розпорядку бази практики.

3.2.9 На студентів, не зарахованих на штатні посади, також розповсюджуються правила внутрішнього трудового розпорядку бази практики.

3.2.10 Проїзд студентів залізничним, водним і автомобільним транспортом до місця знаходження бази практики і назад (одноразово) може здійснюватися за рахунок витрат на практику при наявності коштів. Проїзд студентів до баз практики і назад міським і приміським (до 50 км) транспортом здійснюється за їх власний рахунок.

3.2.11 Проживання у гуртожитках інших навчальних закладів (за договорами між навчальними закладами про взаємний обмін місцями у гуртожитках) сплачується студентами на умовах та у розмірах, передбачених для цих гуртожитків.

3.3 Керівництво переддипломною практикою

3.3.1 Відповідальність за організацію та проведення практики покладається на ректора університету.

Загальну організацію практики здійснює перший проректор університету.

Організаційно-методичну допомогу з питань практики надає керівник практики університету.

Навчально-методичне керівництво практикою здійснюється Групою забезпечення якості Освітньої програми (ГЗЯОП) «Прикладне матеріалознавство» спеціальності 132 – Матеріалознавство.

3.3.2 Безпосереднє керівництво і контроль виконання програми практики забезпечує випускова кафедра Матеріалознавства і термічної обробки металів (МТОМ) разом із керівниками від бази практики.

3.3.3 Керівником переддипломної практики від кафедри ПМіЗМ індивідуально для кожного студента наказом ректора УДУНТ призначається науково-педагогічний працівник кафедри ПМіЗМ, який одночасно є керівником кваліфікаційної роботи.

Керівник практики від кафедри МТОМ – керівник відповідної кваліфікаційної роботи магістра:

- надає пропозиції щодо визначення бази практики конкретному студентові;

- на підставі наказу ректора про проведення практики оформлює направлення на практику;

- контролює підготовленість бази практики, її відповідність вимогам програмі практики;

- забезпечує проведення організаційних заходів щодо проходження студентом практики, під час яких проводить інструктаж з охорони праці та техніки безпеки з обов'язковим заповненням журналу встановленої форми і підписом студента; висвітлює специфіку практики та інформує студента про порядок проходження практики; визначає різницю між навчальною діяльністю студента і фактичною роботою на базі практики;

- узгоджує з керівником практики від бази практики календарний план практики, розробляє завдання з урахуванням теми кваліфікаційної роботи та особливостей бази практики;

- надає студенту-практиканту необхідні документи: направлення на практику, бланк повідомлення про прибуття на практику (за потреби), Програму практики, календарний план, завдання, методичні рекомендації тощо;

- відстежує своєчасне прибуття студента до бази практики;

- контролює забезпечення нормальних умов праці і побуту студента та проведення з ним обов'язкових інструктажів з охорони праці та техніки безпеки на базі практики;

- здійснює контроль виконання студентом програми практики, строків її проведення;

- контролює відвідування студентом бази практики та виконання ним правил внутрішнього трудового розпорядку;

- надає методичну допомогу студенту під час виконання ним завдання та збирання матеріалів для Звіту з практики (кваліфікаційної роботи); сприяє опануванню студентом окремих аспектів, пов'язаних з тематикою кваліфікаційної роботи; поглибленню та розширенню знань згідно з відповідними навчальними дисциплінами; одержанню практичних навиків щодо роботи з нормативною документацією, використанню ПЕОМ; рекомендує джерела інформації; висвітлює вимоги до звіту з практики;

- конкретизує терміни та організовує консультації, екскурсії, лекції і семінари (якщо вони потрібні);

- проводить консультації щодо опрацювання зібраного матеріалу та його використання для Звіту з практики/кваліфікаційної роботи (див. Додаток Д);

- інформує студента про порядок підведення підсумків практики щодо: надання звіту з практики, дати і порядку захисту Звіту, особливостей доповіді;

- приймає звіт студента з практики, на підставі чого об'єктивно оцінює результати практики і виставляє залік до залікової відомості;

- передає звіт з практики до кафедри МТОМ;

- складає звіт про проведення практики з пропозиціями щодо удосконалення її проведення та надає його завідувачу кафедри МТОМ.

3.3.4 Керівник від бази практики:

- здійснює на базі практики безпосереднє керівництво практикою студента;
- несе особисту відповідальність за проведення практики в межах своєї компетенції;

- організовує практику згідно з програмою практики;

- визначає місця практики у відповідності з графіком та забезпечує ефективність її проходження;

- організовує ознайомлення студента з вимогами по охороні праці, техніки безпеки та протипожежної безпеки в цілому по базі практики, проведення інструктажу відповідними фахівцями на робочому місці при виконанні конкретних видів робіт;

- забезпечує виконання графіків проходження практики у структурних підрозділах бази практики;

- ознайомлює студента з організацією робіт на конкретному робочому місці;
- надає допомогу студенту-практиканту у користуванні наявною літературою, необхідною документацією в підборі матеріалу для майбутньої кваліфікаційної роботи;
- контролює дотримання студентом-практикантом трудової дисципліни, правил внутрішнього розпорядку та графіка практики;
- створює умови для ознайомлення студента з новою технікою, передовою технологією, сучасними методами організації праці;
- складає відгук на кожного студента про практику, який відображає виконання програми практики, відношення студента до роботи, якість і повноту виконання індивідуального завдання.

3.3.5 *Безпосередні керівники, призначені базою практики*, можуть зазначатися в окремих розділах Договорів на проведення практики і включати:

- розподіл студентів-практикантів за робочими місцями у відповідності з графіком проходження практики;
- ознайомлення студентів-практикантів з організацією робіт на конкретному робочому місці;
- контроль за роботою студентів-практикантів, сприяння виконанню ними програми практики;
- надання виробничої характеристики студенту-практиканту, яка відображає відношення останнього до роботи, виконання завдань;
- допомогу в підборі матеріалу для кваліфікаційної роботи.

4 ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

4.1 Керівники практики від кафедри МТОМ та бази практики здійснюють поточний та підсумковий контроль проходження переддипломної практики кожним студентом, періодично перевіряючи дотримання графіку виконання робіт.

4.2 Після закінчення практики студент звітує про виконання програми та завдання.

4.3 Формою звітності студента за практику є подання та захист звіту про практику (див. Додатки Д, Е) з відгуком керівника практики від бази практики.

4.4 Звіт разом з іншими документами (відгук керівника від бази практики тощо), подається на рецензування керівнику практики від кафедри МТОМ. Після

доопрацювання та остаточного погодження з керівником практики звіт у друкованому вигляді подається на захист.

5 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ СТУДЕНТА З ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

5.1 Звіт студента з практики має містити відомості про виконання ним усіх розділів програми практики та завдання, висновки і пропозиції, список використаних джерел інформації тощо.

5.2 Звіт виконується державною мовою, або однією з мов країн Європейського Союзу (за заявою здобувача та погодженням випусковою кафедрою МТОМ) з обов'язковим оформленням державною мовою Титульного аркушу (див. Додаток Д) та Реферату (див. Додаток Е).

5.3 Рекомендована структура звіту з переддипломної практики із зазначенням орієнтовного обсягу окремих складових наведена у таблиці 5.1.

Таблиця 5.1 – Структура Звіту з переддипломної практики

№ з/п	Елемент (частина) звіту	Орієнтовний обсяг звіту з переддипломної практики, арк.
1	Титульний аркуш	1
2	Реферат	1
3	Зміст	1...2
4	Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за потреби)	1...2
5	Вступ	1..3
6	Розділи Звіту, що розкривають його зміст у відповідності із завданням	15...20
7	Перелік отриманих матеріалів з охорони праці та захисту навколишнього середовища	1...2
8	Перелік даних щодо показників економічної діяльності	1...2
9	Висновки та рекомендації	1...2
10	Перелік посилань	1...2
11	Додатки (при наявності)	Не обмежено
Загалом		20...55

5.4 Звіт оформлюється згідно з вимогами державного стандарту України ДСТУ 3008:2015 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення» та «Положення про виконання кваліфікаційної роботи в Українському державному університеті науки і технологій : рукопис /

Розробники: Радкевич А.В. та ін. Дніпро : УДУНТ. 2022. 47 с. (з конкретизацією від Груп забезпечення якості освітніх програм за спеціальністю 132 – Матеріалознавство), які встановлені для кваліфікаційних робіт студентів.

5.4.1 Звіт друкується з одного боку аркушів білого паперу формату А4 (210 × 297 мм). Допускається за необхідності використання аркушів формату А3 (297 × 420 мм).

Звіт виконують чорним кольором з використанням текстового редактора Microsoft Office Word шрифтом Times New Roman; інтервал 1,5 рядки; розмір 14 пт з додержанням таких розмірів полів: ліве – 30 мм, верхнє та нижнє – 20 мм, праве – 10 мм. Допускається включати до звіту кольорові ілюстрації, а також ілюстрації, що виконані копіюванням з відповідним посиланням на джерело інформації.

5.4.2 Помилки та графічні неточності, якщо їх не більше 5 на сторінці, допускається виправляти підчищенням або білою фарбою з розміщенням на тому ж місці або між рядками виправленого тексту (формули).

5.4.3 Прізвища, назви установ, організацій, фірм та інші власні назви у звіті наводяться мовою оригіналу. Допускається відображати власні назви і назви організацій у перекладі на мову звіту, додаючи при першому згадуванні оригінальну назву.

5.4.4 Скорочення слів і словосполучень, які наводяться у звіті, мають відповідати чинним стандартам з бібліотечної та видавничої справи.

5.4.5 Розділи і підрозділи звіту *повинні* мати заголовки. Пункти і підпункти *можуть* мати заголовки.

Заголовки структурних елементів звіту і заголовки розділів слід розташовувати посередині рядка і друкувати великими літерами напівжирним шрифтом без крапки в кінці, не підкреслюючи. Перенесення слів у заголовках розділів не допускається.

Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів Звіту друкують з абзацного відступу маленькими літерами, крім першої великої напівжирним шрифтом, без підкреслень та перенесення слів і без крапки в кінці. Якщо заголовок складається з двох і більше речень, їх розділяють крапкою.

5.4.6 Абзацний відступ повинен бути однаковим упродовж усього тексту Звіту і дорівнювати 0,7 см.

Відстань між заголовком і подальшим чи попереднім текстом має становити один рядок. Відстань між рядками заголовка, а також між двома заголовками – 1,5 рядки. Не допускається розміщувати назву розділу, підрозділу, а також пункту й підпункту в нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено менше, ніж два рядки тексту.

5.4.7 Аркуші Звіту нумерують у правому верхньому куті арабськими цифрами без крапки в кінці, додержуючись наскрізної нумерації упродовж всього тексту, включаючи додатки. Ілюстрації та таблиці, які розміщені на окремих аркушах, включають до загальної нумерації звіту.

Титульний аркуш включають до загальної нумерації Звіту. Номер листа на титульному аркуші та рефераті не проставляють, але враховують. Першим пронумерованим аркушем є «ЗМІСТ».

5.4.8 Розділи, підрозділи, пункти, підпункти Звіту нумерують арабськими цифрами. Цифрове позначення структурного елемента відокремлюють від його назви пробілом.

5.4.9 Розділи пояснювальної записки мають порядкову нумерацію в межах викладення суті Звіту і позначаються арабськими цифрами без крапки, наприклад: «1 ОСНОВНА ЧАСТИНА».

Структурні елементи Звіту: «РЕФЕРАТ», «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ ТА ТЕРМІНІВ» (за потреби), «ВСТУП», «ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ», «ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ» не нумерують.

5.4.10 Підрозділи Звіту повинні мати порядкову нумерацію в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, відокремлених крапкою. Після номера підрозділу крапку не ставлять, наприклад, перший підрозділ першого розділу: «1.1 Кристалохімічні особливості алюмінію та кремнію».

5.4.11 Пункти Звіту мають порядкову нумерацію в межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з номера розділу, порядкового номера підрозділу та порядкового номера пункту, відокремлених крапкою. Після номера пункту крапку не ставлять, наприклад, наприклад: «1.1.2 Наявне метрологічне забезпечення виробничого процесу».

5.4.12 Номер підпункту складається з номера розділу, порядкового номера підрозділу, порядкового номера пункту і порядкового номера підпункту, відокремлених крапкою, наприклад, «1.1.1.1», «1.1.1.2» і т.д. Після номера підпункту крапку не ставлять. Якщо розділ або підрозділ складається з одного пункту, або пункт складається з одного підпункту, його нумерують за загальними правилами.

5.4.13 Ілюстрації (рисунок, графіки, схеми, діаграми, фотознімки тощо) розміщують у Звіті безпосередньо після тексту по центру сторінки, на якій вони згадуються вперше. Ілюстрації розміщують так, щоб їх можна було розглядати без повороту пояснювальної записки. Якщо таке розміщення неможливе,

ілюстрації розташовують так, щоб для їхнього розгляду достатньо було повернути текст на чверть оберту за рухом годинникової стрілки.

5.4.14 За відсутності достатнього місця для розміщення ілюстрації на сторінці, де вона вперше згадується, її переміщують на наступну сторінку, *заповнюючи вивільнене місце подальшим текстом.*

5.4.15 Ілюстрації нумерують арабськими цифрами в межах *розділу* за винятком ілюстрацій, наведених у додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу та відокремленого крапкою порядкового номера ілюстрації. Наприклад, друга ілюстрація третього розділу: «Рисунок 3.2». Якщо у Звіті вміщено тільки одну ілюстрацію, її нумерують за загальними правилами.

5.4.16 Ілюстрації повинні мати змістовні назви. Назва ілюстрації, відокремлена тире від її номера, разом з номером розміщується після ілюстрації у підрисунковому підписі, наприклад, для першого рисунку другого розділу: «Рисунок 2.1 – Схема розміщення обладнання». Крапка після підрисункового підпису не ставиться.

5.4.17 Подальший текст Звіту розміщується після підрисункового підпису з відступом в один рядок.

5.4.18 На всі ілюстрації повинні бути посилання в тексті. При першому посиланні в тексті на ілюстрацію рекомендується вказати її повний номер, наприклад, «(рисунок 2.1)». При повторному посиланні – додавати «див.» та скорочену позначку ілюстрації, наприклад, «(див. рис. 2.1)».

5.4.19 За необхідності, *між ілюстрацією та її підрисунковим підписом* розміщують пояснювальні дані (пояснення щодо понумерованих елементів рисунку, кривих на графіках та осцилограмах тощо). Такі дані допускається відображати шрифтом 12 пт з одинарним інтервалом.

5.4.20 Якщо ілюстрація не вміщується на одній сторінці, вона переноситься на наступні сторінки. При цьому, підрисунковий підпис розміщується лише на першій сторінці, а на наступних сторінках наводять лише номер ілюстрації та інформацію щодо її продовження, наприклад: «Рисунок 2.1 (продовження)».

5.4.21 Цифровий матеріал, як правило, оформлюють у вигляді таблиць за прикладом таблиці 2.1 наявних методичних вказівок (див. п. 2.6.3). Таблицю слід розташовувати по центру сторінки безпосередньо після тексту, в якому вона згадується вперше, або, у разі недостатнього місця - на наступній сторінці. *В останньому випадку «пусте» місце заповнюється текстом, який йшов після відповідної таблиці.* На всі таблиці мають бути посилання в тексті Звіту.

5.4.22 Таблиці слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу (*не підрозділу!*), за винятком таблиць, що наводяться

в додатках. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою. Наприклад, «Таблиця 2.1 – Механічні властивості сталі 45ХН при випробуванні на розтягнення». Якщо у Звіті міститься одна таблиця, її нумерують за загальними правилами.

5.4.23 Таблиця повинна мати назву, яку пишуть малими літерами (крім першої великої) і розміщують над таблицею. Назва має бути стислою і відповідати змісту таблиці.

5.4.24 Якщо рядки або графи таблиці виходять за межі формату сторінки, таблицю можна поділяти на частини, розміщуючи одну частину під другою, або поруч, або розміщуючи частину таблиці на наступній сторінці. Допускається, якщо таблиця не вміщується на форматі А4, використовувати аркуші форматів А3 та ін., які мають висоту формату А4 (297 мм). При поділі таблиці на частини допускається її голівку або боковик замінити відповідно *номерами* граф чи рядків. При цьому, крім назв, нумерують арабськими цифрами графи та (або) рядки у першій частині таблиці. Слово «Таблиця ...» з її номером та назвою вказують один раз зліва над першою частиною таблиці; над іншими частинами пишуть тільки: «Продовження таблиці ...» з її номером, а над останньою частиною – «Закінчення таблиці ...» із зазначенням номера таблиці. Після цього напису рядок пропускати не потрібно.

5.4.25 Якщо текст таблиці повторюється і складається з одного слова, тоді допускається замінити його лапками, якщо – з двох і більше слів, тоді при першому повторюванні його заміняють словами «Те саме», а в подальшому – лапками. Не допускається ставити лапки замість цифр, знаків, математичних і хімічних символів, що повторюються. У графах таблиці, які не містять даних, ставлять прочерк. Текст великих таблиць допускається представляти шрифтом 12 пп з одним міжрядковим інтервалом.

5.4.26 Переліки, за потреби, можуть бути наведені всередині пунктів або підпунктів. Перед переліком ставлять двокрапку. Перед кожною позицією переліку слід ставити малу літеру української абетки з дужкою, або, не нумеруючи – тире (перший рівень деталізації). Для подальшої деталізації переліку слід використовувати арабські цифри з дужкою (другий рівень деталізації).

Приклади: Класифікація легуючих елементів:

а) метали залізної групи:

- 1) кобальт;
- 2) нікель;
- 3) марганець;

б) тугоплавкі метали:

- метали залізної групи:

- 1) кобальт;
- 2) нікель;
- 3) марганець;

- тугоплавкі метали:

1) вольфрам;	1) вольфрам;
2) молібден;	2) молібден;
3) ...	3) ...
в) легкі метали:	- легкі метали:
1) титан;	1) титан;
2) алюміній;	2) алюміній;
г) рідкоземельні метали:	- рідкоземельні метали:
1) лантан;	1) лантан;
2) церій;	2) церій;
3) ...	3) ...

Переліки першого рівня деталізації пишуть малими літерами з абзацного відступу, другого рівня – з відступом відносно місця розташування переліків першого рівня, як це показано у наведеному вище прикладі.

5.4.27 Формули та рівняння розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині сторінки. Вище і нижче кожної формули або рівняння повинно бути залишено один вільний рядок.

5.4.28 Формули та рівняння нумерують у *межах розділу*.

Номер формули або рівняння зазначають на рівні формули або рівняння в дужках у крайньому правому положенні на рядку.

Номер формули або рівняння складається з номера розділу (*не підрозділу!*) і порядкового номера формули або рівняння у розділі, відокремлених крапкою. Наприклад, «формула (1.3)» – це третя формула першого розділу.

Якщо в пояснювальній записці тільки одна формула чи рівняння, її нумерують за загальними правилами.

5.4.29 Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять до формули чи рівняння, слід наводити безпосередньо під формулою у тій послідовності, в якій вони наведені у формулі чи рівнянні. Якщо символ або коефіцієнт вже зустрічався у попередньому тексті, наводити його пояснення не треба.

Пояснення значення кожного символу та числового коефіцієнта слід давати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають з абзацу словом «де» без двокрапки. У цьому разі після формули або рівняння ставлять кому. Перед посиланням на саму формулу ставлять двокрапку.

«Співвідношення (закон) Холла-Петча дає кількісний опис зростання межі текучості полікристалічного матеріалу із зменшенням розміру зерна за формулою:

$$\sigma_T = \sigma_0 + Kd^{-1/2}, \quad (5.1)$$

де σ_0 – деяка напруга тертя, яка необхідна для ковзання дислокацій у монокристалі, МПа;

K – індивідуальна для кожного матеріалу константа, яка також називається «коефіцієнтом Холла-Петча»;

d – розмір зерна полікристалічного матеріалу, мкм.

5.4.30 Переносити формули чи рівняння на наступний рядок допускається тільки на знаках операцій, що виконуються, повторюючи знак операції на початку наступного рядка (коли переносять формули чи рівняння на знакові операції множення, застосовують знак « \times »). У такому разі номер формули виставляють на рівні її останнього рядка.

5.4.31 Посилання в тексті Звіту на джерела інформації слід зазначати порядковим номером за «Переліком посилань», виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «... у роботах [1...4, 10] ...». Бажано у посиланнях зазначити номер сторінок літературних джерел, на яких міститься відповідний матеріал, наприклад, [3, с.15-20; 15, с.113-11]. У разі посилань на розділи, підрозділи, пункти, підпункти, ілюстрації, таблиці, формули, рівняння, додатки зазначають їх номери. Для таких посилань слід писати: «... у розділі 4 ...»; «... дивись 2.1 ...» або «... див. 2.1 ...», або «... див. підрозділ 2.1 ...»; «... за 3.3.4 ...», «... відповідно до 2.3.4.1 ...»; «... на рис. 1.3 ...» або «... на рисунку 1.3 ...»; «... у таблиці 3.3 ...», «... (див. табл. 3.3) ...»; «... за формулою (3.1) ...», «... у рівняннях (1.23)...(1.25) ...», «... у додатку Б ...» тощо.

5.4.32 Бібліографічні описи використаних інформаційних джерел наводять у розділі «Перелік посилань» за правилами, що встановлені чинними в Україні державними стандартами. На наявний час діють стандарти ДСТУ 8302:2015 та ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Приклади оформлення бібліографічних посилань для найбільш вживаних інформаційних джерел представлені у Додатку Р.

Здобувачу вищої освіти за узгодженням з керівником надається можливість до закінчення терміну дії ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 використовувати один з двох вказаних стандартів. Приклад оформлення бібліографічних посилань також наведений бібліотекою УДУНТ за посиланням <https://library.diit.edu.ua/uk/page/teachers>.

5.4.33 Додатки слід оформляти як продовження Звіту на її наступних сторінках, розташовуючи їх у порядку появи посилань на них у тексті пояснювальної записки.

5.4.34 Кожний додаток має починатись з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, який розміщують вгорі малими літерами з першої великої літери симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком

великими літерами розміщують слово «ДОДАТОК» і велику літеру, що позначає додаток.

Додатки позначають послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, «ДОДАТОК А», «ДОДАТОК Б» і т.д. Якщо пояснювальна записка містить лише один додаток, він позначається як «ДОДАТОК А».

5.4.35 За необхідності текст додатків може поділятися на розділи, підрозділи, пункти і підпункти, які слід нумерувати в межах кожного додатка. У цьому випадку перед кожним номером ставлять позначання додатка (відповідну літеру) і крапку. Наприклад, А.2 – це другий розділ додатка А; Г.3.1 – це підрозділ 3.1 додатка Г; Д.4.1.2 – це пункт 4.1.2 додатка Д і т.д.

5.4.36 Ілюстрації, таблиці, формули та рівняння, що є у тексті додатка, слід нумерувати в його межах. Наприклад, «Рисунок Г.3» – це третій рисунок додатка Г; «таблиця А.2» – це друга таблиця додатка А; «формула (А.1)» – це перша формула додатка А.

Якщо в додатку одна ілюстрація, одна таблиця, одна формула, одне рівняння, їх нумерують за загальними правилами.

5.4.37 Джерела інформації, що цитують тільки в додатках, повинні розглядатися незалежно від тих, які цитують в основній частині пояснювальної записки, і вони повинні бути перелічені наприкінці кожного додатка в його переліку посилань.

5.4.38 Якщо у Звіті як додаток використовується документ, що має самостійне значення і оформлюється згідно з вимогами до документа даного виду, його копію вміщують у Звіт без змін відносно оригіналу. *Перед копією* документа вміщують аркуш, на якому посередині друкують слово «ДОДАТОК__» і його назву (за наявності), праворуч у верхньому куті аркуша проставляють порядковий номер сторінки. Сторінки копії документа нумерують, продовжуючи наскрізну нумерацію сторінок пояснювальної записки (зберігаючи також власну нумерацію сторінок документа).

5.5 Звіт зберігається на кафедрі МТОМ два роки після представлення його до захисту.

6 ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

6.1 Звіт з переддипломної практики приймає керівник кваліфікаційної роботи, який є керівником практики від кафедри МТОМ.

6.2 У ході захисту студент має довести свою обізнаність у предметі та виявити професійні компетенції.

6.3 За результатами захисту звіту та з урахуванням якості його оформлення визначається оцінка: «зараховано» або «не зараховано». Результат заліку вноситься до залікової відомості та до індивідуального плану (залікової книжки) студента за підписом керівника переддипломної практики від кафедри МТОМ) і враховується при визначенні рейтингу студента і призначенні академічної стипендії.

6.4 Студенту, який не виконав програму практики або отримав незадовільний відгук керівника від бази практики, рішенням завідувача випускової кафедри МТОМ може бути надана можливість повторного проходження практики у вільний від навчання час. Порядок та терміни проходження практики, у цих випадках, визначаються окремим наказом.

6.5 Студент, який вдруге отримав негативну оцінку за практику, відраховується з університету.

7 ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

7.1 За результатами захисту студентами звітів з практики випускова кафедра МТОМ у терміни, встановлені наказом про організацію та проведення практики студентів УДУНТ, подає до Відділу зв'язків з виробництвом через АРМ «Кафедра» звіт про результати проведення практики з висновками та пропозиціями щодо удосконалення її організації (Додаток П).

7.2 Підсумки кожної практики обговорюються на засіданні ГЗЯОП сумісно з випусковою кафедрою МТОМ. Загальні підсумки практики підводяться на засіданнях вчених рад факультетів не рідше одного разу протягом навчального року.

7.3 Звіт зберігається на кафедрі МТОМ два роки після представлення його до захисту.

8 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

8.1 На організаційних зборах перед початком практики керівники практики від кафедри МТОМ одночасно з методичними рекомендаціями визначають перелік рекомендованих джерел інформації з акцентом на видання, що відсутні в університеті, але є на базах практики. Це, головним чином, відкриті для користування маршрутні технології виготовлення та обробки продукції, технічні паспорти промислового та дослідницького обладнання, технологічні інструкції,

зокрема з безпеки праці та захисту довкілля, нормативні матеріали за профілем діяльності організації, описи, посібники, проектні матеріали тощо.

8.2 Керівник практики від випускаючої кафедри МТОМ, крім цього, визначає перелік підручників та навчальних посібників, які можуть стати корисними при реалізації програми практики, зокрема:

1. Материаловедение и технология металлов: Учебник для студ. машиностроит. спец, вузов / Под ред. Г.П.Фетисова. - М.: Высшая школа, 2002. - 638 с.
2. Попова Л.Е., Попов А.А. Диаграммы превращения аустенита в сталях и бета-раствора в сплавах титана М. Metallurgia 1991 – 503 с
3. В.И. Большаков, Г.Д. Сухомлин, Д.В. Лаухин. Атлас структур металлов и сплавов. – Днепропетровск: ГВУЗ «ПГАСА», 2010. – 174 с.: ил.
4. Гудремон Э. Специальные стали: в 2 т. / Эдуард Гудремон; пер. с нем. Н.Т. Чеботарева и др. – М.: Metallurgia, 1959. Т. 1. – 1959. – 952 с.
5. Бунин К.П. Основы металлографии чугуна / К.П. Бунин, Я.Н. Малиночка, Ю.Н. Таран. – М.: Metallurgia, 1969. – 416 с.
6. Специальные стали. Учебник для вузов. Гольдштейн М. И., Грачев С. В., Векслер Ю. Г. М.: Metallurgia, 1985. 408 с.
7. Меськин В.С. Основы легирования стали. Сокращенное репринтное воспроизведение издания 1964 года. — СПб.: СПбГУИТМО, 2002. — 236 с. — (Выдающиеся ученые ИТМО).
8. Леговані сталі та сплави з особливими властивостями. Підручник / Куцова В.З., Ковзель М.А., Носко О.А. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2008. – 348 с.
9. .З. Куцова, Т.А. Аюпова., Т.В. Котова, Н.Е. Погребна, М.А. Ковзель. «Основы теории твердого тела (Физика твердого тела)», Дніпро.: НМетАУ. – 2018.– 89 с.
10. В.З. Куцова, Т.В. Котова, Т.А. Аюпова. «Наноматеріали та нанотехнології» (у двох частинах), Дніпропетровськ.: НМетАУ. – 2013. ч.1, ч. 2 – 50 с.
11. О.А. Носко, Л.М.Савчук, В.Ю.Карпов, Т.А. Аюпова Інформаційні технології в матеріалознавстві: Навчальний посібник. – Дніпро: НМетАУ, 2021. – 182 с

ДОДАТКИ

Зразки робочих та звітних документів, що ведуться впродовж практики та подаються по її закінченні на випускову кафедру

ДОДАТОК А

Форма гарантійного листа* підприємства (організації, установи) щодо надання
місця практики студенту

Першому проректору УДУНТ
професору Радкевичу А.В.

Адміністрація _____
(Назва бази практики)

надає згоду щодо проходження _____ практики
(Вид практики)

студентом Українського державного університету науки і технологій групи

_____ (Шифр академічної групи) _____ (Прізвище, Ім'я, По батькові студента)
у період з «___» _____ 20__ року по «___» _____ 20__ року.

Безпечні умови проходження практики та необхідні матеріали у
відповідності до її програми та теми _____

_____ (індивідуального завдання, кваліфікаційної роботи)
студенту будуть надані.

Керівник підприємства
(організації, установи) _____
(Підпис) (Ім'я та Прізвище)

Виконавець: _____
(Ім'я та Прізвище)

контактний тел.: _____

***Примітка:** Лист друкується на офіційному бланку підприємства (організації, установи) із
зазначеними адресою, поштовими, банківськими та іншими реквізитами

ДОДАТОК Б

Форма направлення на практику

Український державний університет науки і технологій

НАПРАВЛЕННЯ НА ПРАКТИКУ

Згідно з Договором від "___" _____ 20__ р. №_____, що укладений з

_____ (повне найменування підприємства, організації, установи)

направляємо на практику студентів ___ курсу, які навчаються на освітній програмі _____ «Прикладне матеріалознавство»

за спеціальністю: _____ 132-Матеріалознавство

Назва практики: _____

Строки практики: з "___" _____ 20__ р. по "___" _____ 20__ р.

Керівник практики від кафедри Матеріалознавства і термічної обробки металів (МТОМ): _____

(посада, прізвище, ім'я, по батькові)

№ з/п	Прізвище, Ім'я, По батькові студента	Дата прибуття	Дата вибуття
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			

Керівник навчальної, виробничої

практики УДУНТ _____

(підпис)

(ім'я, прізвище)

ДОДАТОК В
Форма Повідомлення про прибуття студента на практику*

ПОВІДОМЛЕННЯ

Студент _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Прибув " ___ " _____ 20__ року до

(назва бази практики)

і приступив до проходження практики.

Наказом підприємства (організації, установи) від " ___ " _____ 20__ р., № _____
студент _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

зарахований на посаду

(штатну, дублером, практикантом назвати конкретно)/
Керівником практики від підприємства (організації, установи) призначено

(посада, прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник підприємства _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

М.П.

**Примітка: Надається (за потреби) в університет не пізніше трьох днів після початку практики*

ДОДАТОК Г
Форма завдання на переддипломну практику

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет науки і технологій

Кафедра Матеріалознавства і термічної обробки металів (МТОМ)
(назва випускової кафедри)

Згідно з наказом від « _____ » _____ 20 ____ р., № _____

ЗАВДАННЯ

для вивчення виробництва і збирання матеріалів при проходженні
переддипломної практики на _____
(назва бази практики)

студента(ки)групи _____
(шифр академ. групи) (прізвище, ім'я, по батькові)

згідно кваліфікаційної роботи на тему : _____

1. Вивчити такі виробничі дільниці: _____

2. Зібрати про них такі матеріали _____

Керівник практики _____
(підпис) (посада, ім'я, прізвище)

« _____ » _____ 20 ____ р.

ДОДАТОК Д

Форма титульного аркуша Звіту студента з практики

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет науки і технологій

Кафедра Матеріалознавства і термічної обробки металів (МТОМ)
(назва кафедри)

ЗВІТ

з _____ практики
(вид практики)

на _____
(назва бази практики)

Студента (ки) групи _____
(шифр групи)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Початок практики “ _____ ” _____ 20 ____ р.

Закінчення практики “ _____ ” _____ 20 ____ р.

Керівники практики:

Від бази практики _____
(підпис) (посада, ім'я, прізвище)

Від кафедри _____
(підпис) (посада, ім'я, прізвище)

Звіт захищено з оцінкою _____

“ _____ ” _____ 20 ____ р.

м. Дніпро

ДОДАТОК Е

Приклад оформлення Реферату звіту з переддипломної практики

РЕФЕРАТ

Звіт з переддипломної практики: 50 сторінок, 23 рисунки, 12 таблиць, 22 джерела.

Об'єкт розробки: – силуміни АК7ч та АК7ч(Sr-Sc).

Мета роботи – збір інформації щодо методів комплексної дії на розплав доевтектичних силумінів з метою встановлення закономірностей їх впливу на структуроутворення та формування комплексу властивостей сплаву.

Застосовані методи: збір і аналіз інформації щодо фізико-хімічних методів впливу на розплав з метою сприятливого структуроутворення в доевтектичних силумінах та підвищення комплексу їх механічних властивостей.

Одержані результати: Зібрані та проаналізовані дані щодо закономірностей дії фізико-хімічних впливів на особливості формування структури, фазового складу та властивостей сплавів на основі алюмінію, визначений позитивний вплив стронцію на структуру і властивості ливарних алюмінієвих сплавів, окремо – вплив скандію на алюмінієві сплави, що деформуються, а також різних методів обробки розплаву на зазначені сплави. Встановлена відсутність даних про сумісний вплив стронцію і скандію на дослідний сплав, а також відсутність даних щодо закономірностей формування структури і властивостей в комплексно модифікованих силумінах після обробки розплаву. Одержані результати демонструють актуальність теми кваліфікаційної роботи та є корисними для її виконання.

ДОЕВТЕКТИЧНИЙ СИЛУМІН, СТРОНЦІЙ, СКАНДІЙ, ОБРОБКА РОЗПЛАВУ, МЕЖА ТЕКУЧОСТІ, МЕЖА МІЦНОСТІ, ВІДНОСНЕ СТИСКАННЯ

ДОДАТОК Ж

Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел (з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» та ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Загальні вимоги та правила складання»)

Характеристика джерела	Приклад оформлення	
	за ДСТУ 8302:2015	за ДСТУ ГОСТ 7.1:2006
Книги, один автор	<p>Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с.</p> <p>Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с.</p> <p>Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с.</p> <p>Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с.</p> <p>Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с.</p>	<p>Величко О.Г. Плазмові процеси безкоксового виробництва заліза: Підручник / О.Г. Величко. – Дніпропетровськ: Системні технології, 2005. – 256 с.</p>
Книги, два або три автори	<p>Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с.</p> <p>Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с.</p> <p>Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с.</p> <p>Кузнецов М. А., Фоменко К. І.,</p>	<p>Белов А.В. Финансы и кредит: учеб. / А.В. Белов, В.Н. Николаев. – К.: Университет, 2004. – 215 с.</p> <p>Должанський А.М. Менеджмент якості та системи управління якістю: Навч. посібник / А.М. Должанський, Н.М. Очеретна, І.М. Ломов. – Дніпропетровськ: Видавництво «Свідлер А.Л.», 2011. – 450 с.</p>

	Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с.	
Книги, чотири і більше авторів	<p>Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с.</p> <p>Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с.</p> <p>Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с.</p> <p>Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.</p>	<p>Проектирование и оборудование электросталеплавильных и ферросплавных цехов: Учебник / В.А. Гладких, М.И. Гасик, А.М. Овчарук, Ю.С. Пройдак. – Днепропетровск: Системные технологии, 2009. – 736 с.</p> <p>або</p> <p>Проектирование и оборудование электросталеплавильных и ферросплавных цехов: Учебник / В.А. Гладких [та ін.]. – Днепропетровск: Системные технологии, 2009. – 736 с.</p> <p>Педагогічний практикум для викладача вищого технічного навчального закладу: Навчальний посібник з грифом МОНУ /О.Г. Величко, В.П. Іващенко, О.Г. Ясев [та ін.]. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2009. – 175 с.</p> <p>або</p> <p>1. Педагогічний практикум для викладача вищого технічного навчального закладу: Навчальний посібник з грифом МОНУ / О.Г. Величко, В.П. Іващенко, О.Г. Ясев, Л.М. Клімашевський, В.Т. Британ, О.Ю. Потап, О.Д. Рожков. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2009. – 175 с.</p>
Словники, перекладні видання		<p>Пінчук С.Й. Фізичне матеріалознавство. Термінологічний російсько-українсько-англійський словник / С.Й. Пінчук, С.І. Губенко –</p>

		<p>Дніпропетровськ: РВА «Дніпро-VAL», 2009. – 379 с.</p> <p>Нойман Э. Происхождение и развитие сознания: пер. с англ. / Э. Нойман. – К.: Вакпер; М.: Реал-бук, 1998. – 462 с.</p>
Автор(и) та редактор(и)/упорядники, методичні вказівки	<p>Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с.</p> <p>Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с.</p> <p>Робоча програма, методичні вказівки та індивідуальні завдання до вивчення дисципліни «Системи управління якістю» для студентів, що навчаються за Освітньо-професійною програмою «Якість, стандартизація, сертифікація та метрологія» спеціальності 152 – Метрологія та інформаційно-вимірвальна техніка (магістерський рівень) / Укл.: А.М. Должанський, О.А. Бондаренко. Дніпро : УДУНТ, 2017. 31 с.</p>	<p>Єрмакова О.С. Розгляд вимог до якості продукції: метод. вказівки для виконання завдань з дисципліни «Стандартизація» [для студ. 4 курсу денної форми навч.] / О.С. Єрмакова; Національна металургійна академія України. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2008. – 45 с.</p> <p>Жадан, А.О. Проектування організації технічного контролю якості: метод. посібн. з дисципліни «Технологія технічного контролю» / А.О. Жадан [та ін.]; Національна металургійна академія України. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2011. – 122 с.</p>
Без автора	<p>Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с.</p> <p>Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с.</p> <p>Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с.</p> <p>Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016.</p>	<p>Информационные технологии в маркетинге: учеб. / под ред. Г.А. Титаренко. – М. : ЮНИТИ, 2000. – 335 с.</p>

	488 с. Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с.	
Багатотомні видання	Енциклопедія сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харьков : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с. <i>(російською мовою)</i>	Грушевский М.С. История украинского казачества: в 2 т. / М.С. Грушевский.- К. : Либідь, 1993. Юхвец И.А. Волоочильное производство: в 2 ч. Ч.2. Производство проволоки /А.И. Юхвец. – М.: АСТ, 2002. - 503 с.
Статті журналів	Таран Ю.Н., Черновол А.В. Чугун с шаровидным графитом (50-летний путь развития производства) // <i>Металл и литье Украины</i> . 1996. № 6. С. 6–13 <i>(російською мовою)</i> . Триботехнические свойства высокохромистых сплавов в литом и термообработанном состоянии / М.В. Киндрачук, В.З. Куцова, М.А. Ковзель, А.В. Гребенева, А.П. Данилов, Ю.Л. Хлевина // <i>Проблеми трибології</i> . – 2012. – №2. – С. 58–63 <i>(російською мовою)</i> . або Триботехнические свойства высокохромистых сплавов в литом и термообработанном состоянии / М.В. Киндрачук та ін. // <i>Проблеми трибології</i> . – 2012. – №2. – С. 58–63 <i>(російською мовою)</i> .	Tarakanov A.K. Erfahrungen bei der Entwicklung und Einfuhrung automatischer Systeme fur die Steuerung des Hochofenprozesses / A.K. Tarakanov // <i>Technische Informationen EKO Stahl</i> . – 1990. – № 3-4. – S. 30–32. Таран Ю.Н. Чугун с шаровидным графитом (50-летний путь развития производства) / Ю.Н. Таран, А.В. Черновол // <i>Металл и литье Украины</i> . – 1996. – № 6. – С. 6–13. Триботехнические свойства высокохромистых сплавов в литом и термообработанном состоянии / М.В. Киндрачук, В.З. Куцова, М.А. Ковзель, А.В. Гребенева, А.П. Данилов, Ю.Л. Хлевина // <i>Проблеми трибології</i> . – 2012. – №2. – С. 58–63. або Триботехнические свойства высокохромистых сплавов в литом и термообработанном состоянии / М.В. Киндрачук, В.З. Куцова, М.А. Ковзель [та ін.] // <i>Проблеми трибології</i> . – 2012. – №2. – С. 58–63.

		<p><i>або</i></p> <p>Триботехнические свойства высокохромистых сплавов в литом и термообработанном состоянии / М.В. Киндрачук [та ін.] // Проблемы трибологии. – 2012. – №2. – С. 58–63.</p>
<p>Збірники наукових праць, матеріали і тези конференцій</p>	<p>Обчислювальна і прикладна математика : зб. наук. пр./ Редкол.: А.Л. Мирослава [та ін.]. – Львів : АЯТЛ, 2012. – 88 с.</p> <p>Звіт про виконання плану науково-дослідних робіт за 2013 рік : зб. наук. пр. /Укр. Акад. інж. наук, Дніпропетр. відд. – Дніпропетровськ : ДВ УАІН, 2013. – 83 с.</p> <p>Білий Я.І., Мінакова Н.О. Про можливість збереження білизни беззборних емалевих покриттів при збільшенні кількості лужних оксидів в їх складі // І Всеукр. наук.-практ. конфер. : Тези допов. І Всеукр. наук.-практ. конфер. студ., аспір. та молод. вчених НТУУ «КПІ», ХТФ / Нац. техн. унів. Укр. «Київ. політехн. унів». – Київ, 2006. – С. 87-89.</p> <p>Морфология карбидных включений в быстрорежущих сталях, полученных в результате комплексной химико-термической обработки / С.И. Губенко, А.В. Мовчан, А.П. Бачурин, Е.А.Черноиваненко // Зб. Тез XIII Міжнародної науково-технічної конф., «Неметалеві вкраплення і гази в ливарних сплавах», 9–12 жовтня 2012 р., м. Запоріжжя. – 2012. — С. 23–24 (російською мовою).</p> <p>Козюк, Н.І. Інтеграція бібліотечно-інформаційних ресурсів технічних бібліотек України // Наукові бібліотеки : пріоритети розвитку і перспективи : матеріали наук.-практ. конф., 8–9 листопада 2005 р., м. Київ. – К. : [б. в.],</p>	<p>Обчислювальна і прикладна математика: зб. наук. пр./ Редкол.: А.Л. Мирослава [та ін.]. – Львів: АЯТЛ, 2012. – 88 с.</p> <p>Звіт про виконання плану науково-дослідних робіт за 2013 рік: Зб. наук. пр. /Укр. Акад. інж. наук, Дніпропетр. відд. – Дніпропетровськ: ДВ УАІН, 2013. – 83 с.</p> <p>Білий Я.І. Про можливість збереження білизни беззборних емалевих покриттів при збільшенні кількості лужних оксидів в їх складі/ Я.І. Білий, Н.О. Мінакова // І Всеукр. наук.-практ. конфер.: Тези допов. І Всеукр. наук.-практ. конфер. студ., аспір. та молод. вчених НТУУ «КПІ», ХТФ / Нац. техн. унів. Укр. «Київ. політехн. унів». – К., 2006. – С. 87-89.</p> <p>Морфология карбидных включений в быстрорежущих сталях, полученных в результате комплексной химико-термической обработки/ С.И. Губенко, А.В. Мовчан, А.П. Бачурин, Е.А.Черноиваненко // Зб. Тез XIII Міжнародної науково-технічної конф., «Неметалеві вкраплення і гази в ливарних сплавах», 9–12 жовтня 2012 р., м. Запоріжжя. – 2012. — С. 23–24.</p> <p>Козюк Н.І. Інтеграція</p>

	<p>2005. – С. 98–101.</p> <p><i>Примітка:</i> «[б. в.]» - без вказівки на видання</p>	<p>бібліотечно-інформаційних ресурсів технічних бібліотек України / Н.І. Козюк // Наукові бібліотеки: пріоритети розвитку і перспективи : матеріали наук.-практ. конф., 8–9 листопада 2005 р., м. Київ. – К. : [б. в.], 2005. – С. 98–101.</p> <p><i>Примітка:</i> «[б. в.]» - без вказівки на видання.</p>
Автореферати дисертацій	<p>Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с.</p> <p>Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.</p>	<p>Комаров К.С. Диференційовано-комплексний підхід до ціноутворення та доходності металургійних підприємств України в умовах ринку: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.10.01 / Комаров Костянтин Сергійович; Харківська держ. акад. міського господарства. – Харків, 2004. – 18 с.</p>
Дисертації	<p>Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с.</p> <p>Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с.</p> <p>Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.</p>	<p>Фрицков И.О. Координационные соединения переходных металлов при моделировании активных центров металлоферментов: дисс. ... докт. хим. наук: 02.00.01: защищена 21.09.12: утв. 03.03.13 / Фрицков Игорь Олегович. – К., 2012. – 342 с. (<i>російською мовою</i>).</p> <p>Антропольский А.Б. Лингвистическое описание и оценка информационных языков: дис... канд. филол. наук /А. Б. Антропольский. – М., 1999. – 404 с. (<i>російською мовою</i>).</p>
Законодавчі та нормативні документи	<p>Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на</p>	<p>Конституція України : офіц. текст. - Київ : КМ, 2013. - 96 с.</p> <p>Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р., № 1050// <i>Офіційний вісник України</i>. -2017. - № 4. - С. 530–543.</p>

	<p>2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10.</p> <p>Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 20. С. 136–141.</p>	<p>Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р., № 40// <i>Офіційний вісник України</i>. - 2017. - № 20. - С. 136–141.</p>
<p>Архівні документи, звіти з НДР</p>	<p>Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.</p> <p>Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3.</p> <p>Наукове товариство ім. Шевченка. <i>Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України</i>. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.</p>	<p>Розробка теоретичних основ синтезу і аналізу азот- і сірковмісних гетероциклів з метою одержання нових біологічно-активних сполук. В 6 т. Т.3. Газофазний синтез амінів на синтетичних металосилікатах : звіт про НДР (заключ.) : № 06030890 / Укр. держ. хім.-технол. ун-т; кер. Маркін В.І. ; виконав.: Білова В.В. [та ін.]. – Дніпропетровськ, 2012.–57с. - № ДР 0103U001186. – Інв. № 0206U000369.</p>
<p>Патенти, авторські свідоцтва, заявки на винаходи</p>	<p>Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.</p> <p>Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.</p>	<p>Пат. 38129 Україна, МПК7 G06F17/17, G06F17/18. Пристрій для визначення екстремумів сигналу/ Хандецький В.С. (Україна); заявник та патентовласник Всеукр. наук.-дослідн. ін-т зв'язку. – № 2000063133; Заявл. 01.06.01; Опубл. 15.04.04, Бюл. № 4. – 3с.: ил.</p> <p>Пат. 4814399 США, МПК4 C08G73/18. Sulfoalkylation of polybenzimidazole/ Somsone M. J., Gupta B. D., Stackman R. W. (США) – № 772710998; заявл. 24.07.87; опубл. 21.03.89, Бюл. № 19. – 3 с.</p>

		<p>А.с. 1011529 СССР, МКИЗ С01G25/02. Способ получения гидратированного диоксида циркония/ Ю.М. Полежаев, Ю.С. Торопов (СССР). - № 3349042/ 23-26; заявл. 22.10.01; опубл. 24.12.83, Бюл. № 11.- 2 с.</p> <p>Заявка 19853805 Німеччина, МПК7 С09J7/00. Electricisch leitfähige, thermoplastische und hitzeaktivierbare klebstofflie [Text] / Beiersdorf A. G., Pfalf Ronald (Німеччина) - № 198538057; заявл. 21.11.98 ; опубл. 25.02.00, Бюл. №7.</p>
Препринти (депоновані наукові праці)	<p>Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).</p> <p>Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4) – <i>російською мовою</i>.</p>	<p>Трищ Б.О. Оптимізація температурних полів і напружень у квадратній пластині з отвором / Б.О. Трищ; ЛНУ ім. Івана Франка. – Львів, 2011. – 14 с. – Деп. в ДНТБ України 11.12.11, № 239.</p>
Стандарти	<p>ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).</p> <p>ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт</p>	<p>ДСТУ 1.0:2003. Національна стандартизація. Основні положення. – На заміну ДСТУ 1.0-93 ; надано чинності 2003-07-01. – К. : Держпоживстандарт України, 2003. – 9 с.</p> <p>ГОСТ Р 517721–2001. Аппаратура радиоэлектронная бытовая. Входные и выходные параметры</p>

	України, 2006. 181 с. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила(ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).	и типы соединений. Технические требования. – Введ. 2002–01–01. – М. : Изд-во стандартов, 2001. – 27 с. : ил. (російською мовою).
Каталоги	Горницкая И.П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с. (російською мовою). Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.	Горницкая И.П. Каталог растений для работ по фитодизайну/ И. Горницкая. Донецк : Донец. ботан. сад НАН Украины. - Лебедь, 2005. - 228 с. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Уклад.: Л.І. Романова, О.В. Земляніщина : Харків. - Держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка, 1996. - 64 с.
Бібліографічні покажчики	Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О.В. Левчук, відп. за вип. Н.М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с. Микола Лукаш : бібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія; ч. 10). Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування). Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні	Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / Уклад. О. В. Левчук; відп. за вип. Н.М. Чала. Запоріжжя : Запорізький національний університет - ЗНУ, 2017. - 60 с. Микола Лукаш : бібліогр. покажч. / Уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003.- 356 с. (Українська біобібліографія; ч. 10). Яценко О. М. Українські персональні бібліографічні покажчики (1856-2013) / О. Яценко, Н. Любовець. – К. : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. - 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).

	покажчики (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).	
Електронні ресурси	<p>Прокатка колес, рисунок. URL: &sxsrf=АОаemvLubW6JCJdsSohc2CITD (дата звернення: 26.10.2021 р.). Бандаж. URL:http://www.interpipe.biz – Колеса и бандажи для железнодорожного транспорта; Технологічна інструкція, «Виробництво бандажів і кільцевих виробів на кільцебандажній лінії КЩЦ», ВАТ «ІНТЕРПАЙП НТЗ», 2009. – 46 с. (дата звернення: 28.10.2021 р.). Волочильний стан. URL: http://volochilshchik.ru/ (дата звернення: 01.11.2021 р.).</p>	<p>Про затвердження Положення про електронні наукові фахові видання: Наказ від 30.09.2004 р. за № 768/431/547 [Електронний ресурс] // Офіц. вісн. України. – 2004. – №42. – Режим доступу: http://qdo.kiev.ua/files/db.php. Jones, J. L. Congenital toxoplasmosis: a review Electronic resource)/ J. L. Jones, A. Lopez, M. Wilson // <i>Obstet Gynecol Surv.</i> – 2001. – P. 256–296. – Mode of access: http://web.ebscohost.com/ehost Лучкина, М.М. Информация в пространстве Интернета [Электронный ресурс]: учеб. пособие / М.М. Лучкина, И.У. Фомичева. – Электрон. дан. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2005. – 87с.– Режим доступа: http://www.ioum.msu.ru/downloads/smi- internet.pdf. Internet шаг за шагом [Электронный ресурс]: интеракт. учеб. – Электрон. дан. и прогр. – СПб. : Питер Ком, 1997. – 1 электрон. опт. диск (CD-ROM). – Систем. требования: ПК от 486 DX 66 МГц; RAM 1616 Мб; Windows 95; зв. плата. – Загл. с этикетки диска.</p>